

Добре и лоше стране поделе

Између обећане независности и фактичке подељености

У Србији већ дуже време нема важнијег државног питања од решавања статуса Косова и Метохије, а истовремено нема питања о којем се мање води стручна и јавна дебата. У оное што се могло чути доминирају два опречна приступа. По једном, Косово ће заувек бити у саставу Србије, а по другом, Косово је заувек изгубљено за Србију. Једнима је важнија територија, другима су важнији људи. Већ и по овој разлици види се да је нужно приближавање становишта и сусрет негде између.

Уколико снага аргумената уопште има смисла у супротстављању аргумену снаге, уз мало реализма и прагматизма, може се размислити о могућем и одрживом решењу – подели Косова. Ова идеја се повремено јављала, од Добрице Ћосића до Александра Деспића. Последња практично-политичка верзија је била садржана у документу *Стратегија за Косово и Метохију* Зорана Ђинђића (штампали су је Срби и северног Косова у књизи *Ђинђић о Косову*). Дочекивана је увек као јерес. Још 2002. године је записано, „ако Косово и Метохија иде у правцу независности коју Србија не може да спречи, тражили би се: а) територијална подела; б) ефикасне међународне гаранције за Србе који остају у албанском делу; и ц) посебан статус верских објеката“. Ову иницијативу подржао сам у „Политици“ (5. 12. 2003).

Током двогодишњих преговора Србија је нудила све осим независности, Албанци неће ништа осим независности. Притисци моћних су велики и постоји опасност да до тога дође. Како год се звала – надгледана или контролисана, она је, пре свега, *обећана независност*. Фактичко стање је ближе подели. Ево неколико аргумената у прилог подели.

(Илустрација: Никола Костандиновић)

1. Подела се заснива на фактичком стању по којем Срби (око 60.000 и 3.000–4.000 Албанаца) у општинама северног Косова имају чвршће везе са Београдом (здравство, образовање, комуникација), а лабије (или никакве) са Приштином.

2. Београду је веома тешко да реинтегрише косовске Албанце, као што је Приштини тешко без насиља да интегрише северно Косово.

3. Ако је суживот тежак или готово немогућ, онда вреди бар организovati живот једних поред других.

4. Ако је промена граница могућа споља, зашто није могућа и изнутра, односно, ако се дели Србија, зашто се не подели и Косово?

5. Нови, потенцијални проблеми које би узроковала подела вероватно су мањи од проблема које би произвело једнострано проглашење и признање независности Косова.

6. Подела би била реком Ибар, уз напомену: Косово представља 13–15 одсто територије Србије, а северни део, са екстериторијалношћу за манастире, представљало би отприлике слични проценат.

7. То је једно релативно чисто решење засновано на компромису, и у том смислу вероватно одрживије на дужи рок од других.

8. Ако је аргумент: „нема универзалних проблема, самим тим ни универзалних решења“ или „аутентични проблеми захтевају аутентична решења“, онда се и једно овакво решење може подвести под ту формулу. И Дејтонски и Охридски споразум су тражили „јединствена“ решења.

9. Овакав историјски компромис би могао да се постигне на посебној конференцији, уз гаранције страна које представља преговарачка тројка (САД, Русија и ЕУ), а под покровитељством УН.

10. За обе стране је реално да добију нешто, ако је тешко да се добије све. На све или ништа играју (или су до сада играли) они који не знају шта је ништа или који не мисле на све. Након искуства са неприхватањем плана „3-4“ у Хрватској, поуке и искуства су јасни и свежи.

Овај предлог је као и демократија – најмање лоше решење и отуда има и својих слабијих страна.

1. Лоша страна је питање положаја Срба и осталих неалбанаца који остају јужно од Ибра (око 70.000–80.000). Њихов статус унутар Косова би био као статус Албанаца са југа Србије, што је реалније и еквивалентније него помињање „размене територија“, север Косова за југ Србије.

2. На Косову јужно од Ибра и у Метохији налази се већи број културно-историјских споменика (манастири Дечани, Пећка патријаршија, Грачаница) који захтевају посебну заштиту.

3. Овакво решење би имало извесне импликације на сличне проблеме у региону (Македонија, БиХ – Република Српска). Међутим, независност би се драстичније одразила на исте.

4. Подела је искључена у принципима Контакт групе: нема враћања на стање пре 1999; нема поделе и нема припајања другим државама.

5. Подела доводи у питање досадашње принципе са којима је српска страна наступала у преговорима: „поштовање територијалног интегритета и суверенитета Србије“, „неповредивост граница“ и упориште у принципима Повеље УН и међународног права.

6. Подела може водити принудној сеоби становништва, али зар независност Косова неће, чак и више, водити томе?

7. Нико званично није предложио поделу, осим Ишингеровог опипавања пулса приликом једне посете Београду.

Како (не) може доћи до овог решења? Ако уследе једностране акције, очекују се и унилатералне реакције. Ако представници косовских власти једнострано прогласе независност, Србија ће прогласити ништавност таквог решења, а Срби северног дела Косова ће прогласити независност од такве државне творевине и свој останак у Србији („одвајање“). Ако САД признају потез Приштине, а Русија подржи потез Митровице, предстоји посао за Европску унију да испегла фактичко стање „под заједничким европским кровом“, са „двоструком коезистенцијом“ или сличним формулацијама које би релативизовале и упаковале фактичку поделу.

Славиша Орловић
[објављено: 06.12.2007.]